RAWART
GALLERY

יונתן הירשפלד *הטרגדיה בחיים האתיים*

על פניו, יונתן הירשפלד אמור היה להיות צייר מופשט. העבודות שלו הרי עוסקות בחוסר היכולת שלו לתאר את המציאות. הוא מתחקה אחר עולם דימויים אירופאי אנכרוניסטי, כהודאה על חוסר היכולת שלו להתייחס בצורה ישירה וכנה אל המציאות הישראלית במאה העשרים ואחת. הוא מצייר מסגרות מדומות ויוצר אלוזיות פגומות במכוון של טרומפליי (אשליית תלת מימד), כסימון להיותה של האמנות לא יותר מאשר ייצוג למציאות. כלומר הירשפלד נוקט בטקטיקה של תיאור המציאות על דרך השלילה ומשתמש בסימולים של ריקנות, כשלון ובזות על מנת לתאר את גבולות היכולת האנושית.

כדוגמה לכך ניתן לבחון את דמותו של זיגפריד, גיבור המיתולוגיה הגרמנית המופיע בעבודותיו מזה כמה שנים. הירשפלד אף קרא לתערוכת היחיד שלו מ2008 "כתם ריק מדם" בהתייחס לדמותו. זיגפריד הרג דרקון ורחץ בדמו על מנת להיהפך לאלמותי, אולם בעודו מתרחץ נשר עלה מעץ סמוך ונחת על גבו של זיגפריד. לכן נקודה זו לא נשטפה בדם הדרקון ומשזיגפריד נדקר שם, גם נהרג. כלומר הירשפלד בחר להתמקד בנקודת התורפה של הגיבור, כסימון גרפי של נקודת ההיעדר, או לחלופין של כשלון להתגבר על הטבע. היא שהכריעה את היותו בן תמותה על אף שביקש להיות אלמותי.

בעבודה אחרת מתוארת פסיפיאה, אשתו של מינוס מלך כרתים, אשר פוסידון הטיל עליה קללה שעוררה בה תשוקה בלתי נשלטת להתייחד עם שור. תשוקה זו הניעה אותה לבקש מרב האמן דדאלוס ליצור עבורה פרה מעץ, בתוכה התחבאה והגשימה את משאלתה. אם סיפורו של זיגפריד מתאר את נסיונו של בן תמותה להפוך לבן אלמוות ולהגיע למעמד נשגב, הרי שסיפורה של פסיפיאה מסמן את הקיצון השני בסקאלה, כשהאלה האלמותית משתוקקת אל בהמה ומבזה את עצמה אל דרגה תת- אנושית. יחד עם זאת, תשוקתה של פסיפיאה זהה לתשוקתו של זיגפריד מבחינת השאיפה שלה אל המוחלט: לא הבולבולון החיוור של בעלה אלא הפאלוס האדיר והאינסופי של השור האלוהי הלבן-הרצון הוא רצון להתאחד עם האינסוף.

אחת הדמויות המרכזיות המופיעות בתערוכה היא איזבל המקראית, אשתו של המלך אחאב, אשר הפיצה בכהונתה עבודת אלילים בישראל. כאשר אחאב נפטר נידונה איזבל להישלח מהחלון ולהיאכל על ידי כלבים. הצגתה ההרואית בתערוכה מנוגדת למסורת שבה הוצגה דמותה לאורך תולדות האמנות כסמל לבוגדנות, להסתה לחיי חטא ולמניפולציה נשית הרסנית. האינטרפרטציה של הירשפלד יוצרת פער בין הסיפור המקראי לבין מה שמתואר בציוריו- בין דימוי הנפילה אל התהום לבין התרוממות וריחוף שמיימי, בין טריפה אכזרית לזרי פרחים מפוארים הבוקעים בקישוטיות מתוך לועי הכלבים. כסוג של שכתוב מחדש של ההיסטוריה, הבזוי והנשגב, המוקצה והשמרני מתעמתים ביניהם ומהדהדים שוב את המאבק בין שפלות הרוח לשאיפה להתעלותה.

מוטיב חוזר נוסף הם עיניו המנוקרות של אדיפוס. במאמר שכתב לאחרונה גדעון עפרת, התייחס למוטיב העיניים המנוקרות בסדרת "אדיפוס" של הירשפלד כאקט שמקרב את אדיפוס למעמד נביא (רואה, חוזה) והשווה אותו אל האמן החזותי השואף לראייה טרנסנדנטית[1]. כלומר גם כאן, סימונו של הנעדר מוצלב עם העל-אנושי, כשדווקא עיוורונו של אדיפוס הוא שמעניק לו את היכולת לחוות את המציאות כפי שהיא באמת.

ובכן אם הרוח הטרנסנדנטית היא התשובה לעולם הגשמי, אשר ברור כי הירשפלד בוחר שלא לצייר (לפחות לא את העולם הגשמי שלו), מדוע הוא לא צייר מופשט?

את התשובה לכך ניתן למצוא במאמר שכתב הירשפלד להשלמת המאסטר בפילוסופיה באונ' ת"א[2]. במאמר עורך הירשפלד קריאה אסתטית לכתיבתו של לודויג ויטגנשטיין. הוא טוען שם שאף על פי שויטגנשטיין עצמו טען בכתביו כי הדברים המהותיים באמת, אינם ניתנים לתיאור במילים, התוכן של כתביו טמון ביופי הצורני של הכתוב. ואם ויטנגנשטיין בוחר לשזור בכתיבתו מטאפורות פיוטיות, אין זה כשל כנגד תיאור העולם אלא כוחו.

מכאן על אף שהירשפלד בז כביכול לחוסר היכולת לתאר את המציאות ועל אף שהוא שואף להגיע אל הרגש הנשגב, הוא מעוניין, למרות הכל, להשתמש במאגר העשיר של הסמלים שיש לעולם להציע לו. גם אם מדובר בלא יותר מסמלים. יש בכוחם

---

[1] על העיוורון, המחסן של גדעון עפרת, http://gideonofrat.wordpress.com

[2] גרסה מקוצרת של המאמר ניתן למצוא בגיליון 12 של כתב העת "אודיסאה", תחת הכותרת "השתיקה כיצירת אמנות"

לתאר את ה"רוח", ולו חלקית. בסופו של דבר הוא שואף לתאר משהו מתוך המציאות האנושית, גם אם מדובר בתיאור מאבקו וכשלונו של האדם להתעלות מעל עצמו.

נוגה דוידסון